

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Uw brief van	Ons kenmerk	Behandelend ambtenaar	Zoetermeer
	WJZ/2001/51074 (WP477)		18 december
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Voorstel van wet tot wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de invoering van accreditatie in het hoger onderwijs			

In het wetgevingsoverleg op 3 december jl. heb ik met u van gedachten gewisseld over het wetsvoorstel accreditatie. In dat overleg heb ik een aantal toezeggingen gedaan waarvan ik in deze brief, die ik u mede namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aanbied, aangeef hoe ik deze zal uitvoeren. Ten eerste zal ik een tweede nota van wijziging indienen waar ik hieronder de hoofdpunten van weergeef. Daarna reageer ik in deze brief op de in het overleg ingediende amendementen. Ten slotte zal ik ingaan op de overige toezeggingen.

A. Hoofdpunten tweede nota van wijziging

1. Niveau van regelgeving accreditatiekader

In het wetgevingsoverleg is uitvoerig van gedachten gewisseld over de wijze waarop het door het accreditatieorgaan te hanteren accreditatiekader wordt vastgesteld en de rol van de Tweede Kamer daarbij. De leden Eurlings (mede ondertekend door Van der Vlies en Slob) en Hamer hebben hiertoe amendementen ingediend. Gehoord de overwegingen in het wetgevingsoverleg, stel ik een benadering voor die op hoofdpunten overeenkomt met de lijn zoals die in het kader van de besluitvorming over het voorstel van de Wet op het onderwijstoezicht is besproken. Wezenlijk element daarbij is dat de kwaliteitsaspecten die bij accreditatie worden gehanteerd limitatief

in de wet zelf worden opgenomen. Dat waarborgt de rol van de wetgever ten aanzien van de te hanteren kwaliteitsaspecten. De in de wet opgenomen kwaliteitsaspecten worden vervolgens geoperationaliseerd in het accreditatiekader dat in deze benadering uitsluitend de werkwijze van het accreditatieorgaan bevat. Het accreditatiekader bevat ten aanzien van de kwaliteitsaspecten de operationalisering in aandachtspunten die bij accreditatie en visitatie aan de orde zullen komen. Dit verheldert dat in het accreditatiekader geen normstelling ten aanzien van de inhoud en inrichting van het onderwijs plaatsvindt, doch dat het zich uitsluitend richt op de werkwijze die het accreditatieorgaan zal hanteren bij het verifiëren en valideren van het visitatierapport. Vaststelling van het accreditatiekader vindt plaats door het accreditatieorgaan, na overleg met belanghebbende actoren. Vervolgens behoeft het accreditatiekader goedkeuring door de minister. Bij een dergelijk goedkeuringsbesluit zal ik nagaan of er niet gehandeld is in strijd met het recht of het algemeen belang, waarbij ook getoetst zal worden of het genoemde overleg met de vereiste zorgvuldigheid is gevolgd. Gelet op het gevoerde overleg op 3 december jl. zal ik een voornemen tot goedkeuring aan de Tweede Kamer voorleggen, alvorens daadwerkelijk tot goedkeuring over te gaan. De tweede nota van wijziging bevat de nodige wijzigingsvoorstellen om het bovenstaande in het wetsvoorstel te integreren.

2. Verhouding minister - geschillencommissie

Tijdens het wetgevingsoverleg en uit de amendementen van de leden Eurlings en Hamer is de wenselijkheid van een duidelijkere positie van de minister naar voren gekomen. Mede naar aanleiding daarvan doe ik bij tweede nota van wijziging een aantal voorstellen hiertoe. Om een beeld te kunnen schetsen van de wijzigingen zoals ik deze op het punt van de macrodoelmatigheid voorstel, zal ik hieronder kort de gehele opzet uiteenzetten.

Een belangrijk vertrekpunt acht ik de al sinds de totstandkoming van de WHW geldende wettelijke instructie aan het instellingsbestuur om bij nieuwe opleidingen en de beëindiging van bestaande opleidingen een doelmatige taakverdeling tussen de instellingen, gelet op het geheel van de voorzieningen op het gebied van het hoger onderwijs, in acht te nemen. Dit uitgangspunt past in mijn benadering van autonomie voor de instellingen: van die instellingen mag worden gevraagd dat zij de hen ter beschikking gestelde rijksmiddelen doelmatig besteden. Daarnaast zijn het in eerste instantie de instellingen zelf die bij het plannen van een nieuwe opleiding zich het beste een beeld kunnen vormen van het al bestaande aanbod en kunnen overzien op welke wijze zij dat kunnen verrijken.

De Raad van State heeft in zijn advies erop gewezen dat niet van een instelling mag worden verlangd dat zij een nieuwe opleiding, die naar eigen beoordeling van de instelling doelmatig is, op macrodoelmatigheidsgronden achterwege zal laten. Ik heb in dat advies aanleiding gevonden de zelfregie instrumenteel te

ondersteunen door te bepalen dat bij registratie in het CROHO een verslag van het afstemmingsoverleg dient te worden overgelegd en door het introduceren van een geschillencommissie. In het ingediende wetsvoorstel was opengelaten of de geschillencommissie door de instellingen dan wel door de minister zou worden ingesteld.

In de opvattingen zoals neergelegd in het verslag van de zijde van uw commissie en zoals verwoord tijdens het wetgevingsoverleg, heb ik aanleiding gevonden op dit punt het wetsvoorstel aan te passen. Door middel van de tweede nota van wijziging, stel ik voor dat de geschillencommissie op grond van artikel 6.2a, eerste lid, nu door de minister wordt ingesteld.

De uitspraak van de geschillencommissie is een bindend advies gericht aan de partijen die bij het geschil betrokken zijn. Dat wil niet zeggen dat de geschillencommissie het laatste woord heeft. In het wetsvoorstel is in artikel 6.2a, vijfde lid, aangegeven dat een uitspraak van een geschillencommissie gelijk staat aan administratief beroep (zoals bijvoorbeeld ook in 9.40, vijfde lid, en 10.27, vierde lid, van de WHW voor de geschillencommissies in de medezeggenschap is bepaald). Het gevolg daarvan is dat geen bezwaar kan worden ingediend tegen de uitspraak van de geschillencommissie. Beroep daartegen is wel mogelijk. Door middel van de eerste nota van wijziging heb ik in artikel 14.1, tweede lid, onderdeel d, voorgesteld dit te beperken tot een beroep in één instantie, i.c. de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Deze keuze heb ik gemaakt omdat ook nu in vergelijkbare zaken (zie het huidige artikel 14.1, eerste lid, onderdelen c tot en met e, van de WHW) eenzelfde procedure wordt gevolgd.

De verdere verantwoordelijkheid van de minister voor de macrodoelmatigheid zal ik gestalte geven door een beoordelingskader voor de geschillencommissie te formuleren. Ook dit is een wijziging ten opzichte van het ingediende wetsvoorstel en is door de tweede nota van wijziging opgenomen in artikel 6.2a, zesde lid. Mijn algemene voornemens op dit punt zal ik verwoorden in het HOOP, op basis van periodieke doorlichtingen, zodat op dit punt de betrokkenheid van het parlement door de WHW, zoals deze nu al luidt, is gewaarborgd. Nu het HOOP eens per 4 jaar wordt vastgesteld, is het mogelijk dat een eventuele tussentijdse noodzakelijk geachte wijziging van het kader apart tot stand moet worden gebracht. Vanzelfsprekend zal ik het parlement van een dergelijk voornemen tijdig in kennis stellen. Het beoordelingskader voor de geschillencommissie zou bijvoorbeeld betrekking kunnen hebben op:

- overwegingen met betrekking tot de kwaliteit van het gevoerde overleg,
- overheidsbeleid ten aanzien van specifieke opleidingen (naar aanleiding van ex post doorlichtingen), en
- overwegingen met betrekking tot voldoende concurrentie en inhoudelijke vernieuwing.

Ten slotte stel ik een derde wijziging voor om de positie van de minister te versterken. Dit betreft de mogelijkheid voor

vernietiging van een uitspraak van de geschillencommissie op grond van het door middel de tweede nota van wijziging ingebrachte artikel 6.2a, achtste lid. Hierbij maak ik drie opmerkingen:

- van een bevoegdheid tot vernietigen van besluiten dient naar zijn aard slechts in uitzonderlijke gevallen gebruik te worden gemaakt; dit algemene beginsel is hier onverkort van toepassing,
- van een bevoegdheid tot vernietigen kan ingevolge artikel 10:38 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) gebruik gemaakt worden indien er geen bezwaar of beroep meer openstaat of aanhangig is. Indien over de uitspraak van de geschillencommissie door de rechter een uitspraak is gedaan, kunnen op grond van artikel 10:37 van de Awb de gronden waarop het bindend advies van de geschillencommissie wordt vernietigd, niet in strijd zijn met de rechtsgronden waarop de uitspraak van de rechter steunt,
- indien de minister een besluit tot vernietiging heeft genomen, gelden de gebruikelijke bezwaar- en beroepsprocedures op grond van de Awb.

Tijdens het wetgevingsoverleg is de vraag gesteld of de door mij voorgestelde aanpak niet erg "bureaucratisch" zou zijn. Dit is naar mijn opvatting niet het geval. Voor de nieuwe opleidingen waarover in het afstemmingsoverleg geen problemen ontstaan is een uitermate eenvoudige procedure van toepassing, zeker als mijn voorstellen voor dynamisering van het CROHO zoals opgenomen in het wetsvoorstel deregulering hoger onderwijs (Kamerstukken II, 200/01, 27 848) tot wet worden verheven. Dan kunnen de "probleemloze" nieuwe opleidingen desgewenst al na enkele maanden van start gaan, waar nu nog een procedure van ruim 22 maanden moet worden doorlopen. Naarmate de voorstellen voor een nieuwe opleiding meer omstreden zijn, dient de procedure grondiger te zijn. Zorgvuldige belangenafweging en besluitvorming blijven essentieel.

3. Herstelperiode na verlies van accreditatie

In het debat is onder meer door de leden Eurlings, Hamer en Rabbae de wenselijkheid van een herstelperiode na het verlies van accreditatie naar voren gebracht. Een dergelijke herstelperiode geeft instellingen de mogelijkheid om op basis van aangebrachte verbeteringen in het onderwijs opnieuw accreditatie te verwerven. Gelet op de gedachtewisseling in het debat, neem ik het voorstel van een herstelperiode over met de volgende aanpassingen. Ten eerste acht ik het essentieel dat de herstelperiode aan een maximumtermijn van twee jaar wordt gebonden. Immers, bij een onbepaalde termijn zou het accreditatie-instrumentarium worden ontkracht. Tegelijkertijd moet de hersteltermijn de nodige ruimte bieden. De gekozen maximumtermijn laat uiteraard onverlet dat een instelling er naar moet streven dat noodzakelijke aanpassingen zo snel mogelijk worden doorgevoerd. Daarbij behoeft de instelling met het nemen van maatregelen natuurlijk niet te wachten op het accreditatiebesluit; op basis van de zelfevaluatie en visitatie zal veelal reeds eerder duidelijk zijn wat de verbeterpunten voor de opleiding zijn. Daarenboven acht ik het noodzakelijk dat als een opleiding

accreditatie verliest, daar rechtsgevolgen aan worden verbonden in de zin dat voor de desbetreffende opleiding geen nieuwe studenten kunnen worden ingeschreven. Daarmee wordt voorkomen dat nieuwe studenten zich inschrijven voor een opleiding die niet aan de eisen van basiskwaliteit voldoet. In de tweede nota van wijziging is deze lijn opgenomen. Indien na twee jaar geen accreditatie is verworven, treedt het regime in werking zoals in het oorspronkelijke wetsvoorstel beschreven. Dit betekent dat zittende studenten tijdens de herstelperiode de opleiding aan de instelling kunnen voortzetten. Pas indien een instelling na twee jaar voor de opleiding geen accreditatie heeft verworven, treedt het regime in werking waarbij de instelling er zorg voor dient te dragen dat zittende studenten de gelegenheid wordt geboden de opleiding aan een andere instelling te voltooien.

B. Reactie op ingediende amendementen

Onderstaand formuleer ik mijn reactie op de in het wetgevingsoverleg ingediende amendementen. Daarbij teken ik aan dat op een aantal elementen middels de tweede nota van wijziging is ingegaan op de standpunten van de indieners van amendementen. In mijn reactie zal ik daar, waar relevant, naar verwijzen.

Amendement van het lid Eurlings c.s, nr. 7

In dit amendement wordt voorgesteld de accreditatiekaders bij voorhang-amvb vast te stellen. Het accreditatieorgaan kan hiertoe een voorstel bij de minister indienen. Door middel van een tweede nota van wijziging stel ik voor de accreditatiecriteria niet meer door het accreditatieorgaan vast te laten stellen in de accreditatiekaders. De wet bevat een limitatieve opsomming van kwaliteitsaspecten die bij accreditatie een rol spelen en de accreditatiekaders, waarin het accreditatieorgaan zijn werkwijze vastlegt, bevatten daarvan een operationalisering. Ik neem de gedachte uit het amendement over om de Tweede Kamer een rol te geven in de vaststellingsprocedure van het accreditatiekader. Ik stel voor het voornemen tot goedkeuring van de accreditatiekaders voor te leggen aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zie verder hierboven bij onderdeel A, nummer 1, van deze brief.

Het amendement ontraad ik sterk. Het is in strijd is met beleid uit het verleden omdat de overheidsinvloed door het amendement veel sterker wordt dan de afgelopen jaren voor het hoger onderwijs tot stand is gekomen en ook in het buitenland gebruikelijk is. Tevens strookt het niet met het beleid zoals dat voor andere onderwijssectoren in het voorstel van de Wet op het onderwijstoezicht is neergelegd. Het amendement doet immers afbreuk aan de autonomie van de instellingen. Bovendien is een amvb niet flexibel genoeg om snel in te kunnen spelen op gewenste wijzigingen in de beginperiode. Met name het streven naar internationale vergelijkbaarheid kan aanleiding zijn om op onderdelen aanpassingen aan te brengen in het Nederlandse accreditatiekader.

Amendement van het lid Eurlings, nr. 8

Het amendement bevat een voorstel om de instellingen te horen voordat de minister de leden van het accreditatieorgaan benoemt, schorst of ontslaat. Ik acht dit amendement overbodig. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel is reeds aangegeven dat de minister de belanghebbende organisaties zal consulteren bij de benoeming van leden van het orgaan. De bevoegdheden van de minister tot het benoemen, schorsen en ontslaan van leden acht ik een noodzakelijk instrument om de kwaliteit van het bestuur van het accreditatieorgaan te kunnen beïnvloeden. De verplichting tot het horen danwel consulteren van de instellingen bij schorsing en ontslag acht ik te vergaand.

Overigens wijs ik erop dat in de toelichting op het amendement ten onrechte wordt gesteld dat het accreditatieorgaan taken en bevoegdheden krijgt toegewezen die thans door de universiteiten en hogescholen zelf worden uitgeoefend. Zulks is niet het geval. Daarenboven is er sprake van een discrepantie tussen de tekst van het amendement en de toelichting daarop waar het gaat om het aangewezen onderwijs. In het amendement wordt gesproken over de 'in de bijlage van de wet genoemde instellingen voor hoger onderwijs' en gaat derhalve slechts over de bekostigde instellingen, terwijl uit de toelichting blijkt dat tevens de aangewezen instellingen worden bedoeld.

Amendement van het lid Eurlings, nr. 9

Het kamerlid wil met dit amendement tot uitdrukking brengen dat het lidmaatschap van het accreditatieorgaan geen hoofdfunctie of voltijdse functie is. Hoewel met de term nevenfuncties niet is beoogd uit te drukken dat het lidmaatschap van het accreditatieorgaan een hoofdfunctie dan wel een voltijdse functie is, acht ik de voorgestelde wijziging niet problematisch. Ik laat het oordeel over aan de Kamer.

Amendement van het lid Eurlings, nr. 10

Dit amendement behelst de introductie van een hersteltermijn voor instellingen om na verlies van accreditatie opnieuw accreditatie te verwerven. In de tweede nota van wijziging heb ik de gedachte zoals verwoord in het amendement overgenomen. Daarenboven is in de tweede nota van wijziging tevens een maximumtermijn opgenomen, is de doorloop van rechten voor de instelling en zittende studenten gewaarborgd en zijn de noodzakelijke wetswijzigingen doorgevoerd in de Wet studiefinanciering 2000 en de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten. Het amendement acht ik, gelet op de ingediende tweede nota van wijziging, overbodig.

Amendement van het lid Eurlings, nr. 11

Het amendement komt er op neer dat, als de visitatie zelf niet toereikend is, de instelling opnieuw accreditatie kan aanvragen, zonder dat de accreditatie van de opleiding vervalt. Ik wil het

amendement ontraden.

De instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor het organiseren van een visitatie en daarbij ook voor de deskundigheid van de visitatiecommissie. Naar mijn mening zijn er voldoende waarborgen in het wetsvoorstel opgenomen die voorkomen dat een instelling de dupe wordt van een slecht visitatierapport. Ik wijs daarbij ten eerste op de verplichting van de visitatiecommissie om de wettelijke aspecten van kwaliteit en het accreditatiekader in acht te nemen bij de visitatie. Ten tweede wijs ik op de verantwoordelijkheid van de instelling om bij het indienen van de aanvraag te toetsen of voldaan is aan de eisen die het accreditatieorgaan heeft gesteld in het accreditatiekader over de aan te leveren gegevens. Ten derde zijn er de procedureregels dat een instelling een aanvraag om accreditatie een jaar voor de vervaldatum van de accreditatie moet indienen en het accreditatieorgaan binnen drie maanden een besluit moet nemen, waardoor de instelling nog tijd heeft om het een en ander te herstellen en een nieuwe aanvraag in te dienen. Ten vierde wordt de accreditatie van rechtswege verlengd met behoud van rechten indien tegen een besluit van het accreditatieorgaan bezwaar of beroep wordt aangetekend. Ten slotte zal de herstelperiode na verlies van accreditatie, zoals ik heb toegelicht bij onderdeel A, nummer 3, van deze brief, nog een aanvullende waarborg bieden.

Overige bezwaren tegen het amendement zijn dat een aanvraag tot accreditatie op basis van een slecht uitgevoerde visitatie wordt gepremieerd en dat er een termijn ontbreekt voor het indienen van een nieuwe aanvraag. Tot slot wijs ik erop dat in het voorgestelde vierde lid de term 'beoordeling' vervangen zou moeten worden door 'accreditatie'.

Amendement van het lid Eurlings, nr. 12

Dit amendement bewerkstelligt dat de minister de enige is die een besluit neemt over het voorstel van een instelling om een nieuwe opleiding te mogen verzorgen. In de toelichting wordt gesteld dat in het wetsvoorstel de verantwoordelijkheid van de minister voor de macrodoelmatigheid van het stelsel van hoger onderwijs op de achtergrond raakt. Ik deel deze visie niet. Het wetsvoorstel voorziet wel degelijk in het instrumentarium voor de handhaving van macrodoelmatigheid, echter niet in de zin van het beoordelen van nieuwe opleidingen door de minister. Een dergelijke benadering waarbij nieuwe opleidingen worden afgezet tegen het bestaande aanbod, komt onvoldoende tegemoet aan de wens tot vernieuwing van het onderwijsaanbod en miskent de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen. Een ander punt is nog dat de in het amendement genoemde termijn van drie maanden, waarbinnen de minister een besluit kan nemen, te kort is om tot een evenwichtig besluit te kunnen komen. Eerder in deze brief heb ik reeds aangegeven hoe ik de positie van de minister in de procedure van de totstandkoming van nieuw onderwijsaanbod wil markeren. Deze lijn heb ik opgenomen in de tweede nota van wijziging in het gewijzigde artikel 6.2a. Gelet op deze nota van wijziging, wil ik het amendement ontraden.

Amendement van het lid van der Vlies c.s, nr. 13

Door dit amendement komt in het criterium 'onderwijsinhoud' de 'aard van het onderwijs' te vervallen en in het criterium 'opbrengsten van het onderwijs' komt 'maatschappelijke relevantie van eindkwalificatie' te vervallen. Dit amendement wil ik sterk ontraden. De genoemde aspecten van het onderwijs zijn m.i. dermate relevant dat zij gehandhaafd moeten worden. Wat betreft 'de aard van het onderwijs' gaat het om de vraag of de opleiding hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs betreft, hetgeen in de Nederlandse binaire structuur van evident belang is. Het kwaliteitsaspect van de 'maatschappelijke relevantie van de bereikte eindkwalificaties' acht ik noodzakelijk en - gelet op de gerichtheid op de eindkwalificaties en niet op de inrichting van de opleiding - niet strijdig met de vrijheid van onderwijs. De maatschappelijke relevantie is voor de student van belang omdat hij hierdoor ervan verzekerd kan zijn dat de gekozen opleiding aansluit op het beroeps of wetenschappelijke werkveld. Hierbij zal bijvoorbeeld ook getoetst moeten worden of de opleiding nog steeds voldoet aan de beroepsvereisten van artikel 7.6 van de WHW. Wat betreft het 'didactisch concept van de opleiding' is in het wetsvoorstel opgenomen dat bij de toets nieuwe opleiding rekening wordt gehouden met de door het instellingsbestuur verstrekte documenten, waarin ondermeer het opleidingsprogramma en het didactisch concept is opgenomen. In de memorie van toelichting bij artikel 5a.11 van het wetsvoorstel is uitgelegd het hierbij gaat om de onderbouwing van de aanvraag. Een beoordeling in de zin van een 'goed of fout concept' is derhalve niet aan de orde. Voorts is in de memorie aangegeven wat onder 'het opleidingsprogramma en het didactisch concept van de opleiding' moet worden verstaan. Het gaat er hier bijvoorbeeld om dat het instellingsbestuur zich rekenschap geeft van de studielast van de opleiding, de vraag of het een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding betreft en of de opleiding zodanig is opgezet dat deze voldoet aan de eisen die de WHW stelt omtrent de kennis en vaardigheden die een student zich na het volgen van de opleiding moet hebben verworven. De onderbouwing van de keuze voor een bepaald opleidingsprogramma met het daarbij behorende didactisch concept, is derhalve onmisbaar bij de start van een nieuwe opleiding. Het totaal door de instelling verstrekte informatie over de nieuwe opleiding, zal overigens worden beoordeeld aan de hand van de kwaliteitsaspecten zoals vermeld in artikel 5a.8, derde lid.

Amendement van het lid Lambrechts, nr. 14

Het amendement bedoelt het eindniveau van de opleiding mee te laten wegen in de accreditatie. Naar mijn mening wordt het niveau van de opleiding bepaald door alle in artikel 5a.8 genoemde aspecten van kwaliteit. Toevoegen van het aspect 'niveau' acht ik daarom overbodig.

Amendement van het lid Hamer c.s, nr 15

Het amendement beoogt de voorgestelde constructie van een orgaan met twee raden te wijzigen in een ongedeelde orgaan. In het wetgevingsoverleg heb ik aangegeven dat ik op grond van gemaakte

bestuurlijke afspraken vasthoudt aan een orgaan met twee raden, maar een enkelvoudig orgaan wel zie als toekomstperspectief. In dat licht laat ik het oordeel over aan de Kamer.

Amendement van het lid Hamer, nr. 16

Dit amendement stelt voor om zowel de criteria als de werkwijze van het accreditatieorgaan bij ministeriële regeling vast te stellen. Dit amendement ontraad ik met dezelfde motivering als ik heb gegeven bij amendement van het lid Eurlings, nr. 7. Het voorstel zoals ik dat in de aangekondigde tweede nota van wijziging heb neergelegd, heeft overigens materieel hetzelfde effect als door het lid Hamer met het amendement is beoogd.

Amendement van het lid Hamer, nr. 17

Dit amendement is er op gericht dat in de situatie dat een opleiding niet opnieuw wordt geaccrediteerd, de instelling een verbeterplan kan opstellen en kan vragen het accreditatiebesluit te herzien. Het accreditatieorgaan moet in dit voorstel binnen een jaar na de vervaldatum van de laatste accreditatie, een besluit hebben genomen. Hierboven heb ik reeds aangegeven middels de tweede nota van wijziging in een herstelperiode te voorzien. In het amendement is tevens niet voldoende duidelijk geregeld wat de rechtsgevolgen zijn van het vervallen van accreditatie. Ik acht een herstelperiode waarin tevens een oordeel van het accreditatieorgaan tot stand moet komen van één jaar op zich gewenst, maar als algemene regel voor alle situaties wellicht te beperkt. Daarom heeft een periode van twee jaar mijn voorkeur. Gelet op het bovenstaande, ontraad ik het amendement.

Amendement van het lid Hamer, nr. 18

Het amendement beoogt een procedure voor nieuwe opleidingen te regelen waarbij een voornemen tot het verzorgen van een nieuwe opleiding wordt voorgelegd aan de minister. De minister wordt geacht in te stemmen met het voornemen, tenzij hij aangeeft dat aan het voornemen geen uitvoering gegeven kan worden in verband met een ondoelmatige taakverdeling tussen instellingen. Tevens beoogt het amendement dat nieuwe opleidingen pas na twee jaar voor bekostiging in aanmerking komen, onverlet de bevoegdheid van de minister om deze opleidingen op basis van maatschappelijke overwegingen eerder te bekostigen.

In het wetsvoorstel heb ik aangegeven dat ik de verantwoordelijkheid van de overheid voor de macrodoelmatigheid van het stelsel vorm wil geven op basis van beoordelingen van het totale onderwijsaanbod in een discipline en/of sector en niet op basis van een beoordeling van alléén nieuwe opleidingen ten opzichte van het bestaande aanbod. Ik wil het amendement daarom ontraden. Daarenboven merk ik op dat in de huidige bekostigingssystematiek reeds sprake is van een vertraging middels de zogenoemde t-2 systematiek. Daar waar instellingen worden bekostigd op studentenaantallen gebeurt dat op basis van de tellingen van twee jaar terug. Dat betekent dat voorfinanciering door de instelling van een nieuwe opleiding gedurende de eerste twee

jaar plaatsvindt.

Amendement van het lid Hamer, nr. 19

Het amendement beoogt te regelen dat ten minste één van de leden van het accreditatieorgaan wordt benoemd op voordracht van de gezamenlijke studentenorganisaties.

Gelet op het belang van onafhankelijkheid van het orgaan en de wenselijkheid dat leden enkel worden benoemd op basis van hun deskundigheid, acht ik een constructie van benoeming van leden op voordracht van belanghebbende organisaties niet wenselijk. Ik wil het amendement daarom ontraden.

Amendement van het lid Hamer, nr. 20

Het amendement beoogt een aanvullende voorziening te treffen voor het geval een visitatierapport niet adequaat is. Ik ontraad dit amendement. Voor de motivering daarbij verwijs ik naar mijn reactie op het amendement van het lid Eurlings, nr. 11.

Amendement van het lid Rabbae, nr. 21

Het amendement stelt voor studenten volledig te compenseren indien door het vervallen van de accreditatie, zich problemen voordoen met de studeerbaarheid van de opleiding. Dit amendement is overbodig omdat artikel 7.51, tweede lid, onderdeel g, van de WHW, reeds bepaalt dat een instelling een student financieel moet ondersteunen indien blijkt dat de opleiding onvoldoende studeerbaar is.

Amendement van het lid Rabbae, nr. 22

Dit amendement is er op gericht een herstelperiode van één jaar te introduceren indien een opleiding niet opnieuw wordt geaccrediteerd. Ik ontraad dit amendement met dezelfde motivering als bij amendement van het lid Hamer, nr. 17.

C. Overgangsrecht accreditatieplicht

Het wetsvoorstel accreditatie voorziet in overgangsrecht waarbij opleidingen van rechtswege worden geaccrediteerd. De termijn van deze accreditatie is afhankelijk van het moment van de laatst uitgevoerde visitatie. Het wetsvoorstel accreditatie behelst het volgende schema:

Gevisiteerd in 2003	-> geaccrediteerd t/m 31.12.2009
Gevisiteerd in 2002	-> geaccrediteerd t/m 31.12.2008
Gevisiteerd in 2001	-> geaccrediteerd t/m 31.12.2007
Gevisiteerd in 2000	-> geaccrediteerd t/m 31.12.2006
Overige	-> geaccrediteerd t/m 31.12.2005

Bij de tweede nota van wijziging wordt daaraan toegevoegd dat voor

opleidingen waarvoor geldt dat er sprake is van een op 1 december 2001 geplande visitatie die start voordat het accreditatiekader is vastgesteld en doorloopt tot in 2004, deze eveneens zes jaar van rechtswege geaccrediteerd zijn en deze accreditatie daardoor doorloopt tot en met 31.12.2010.

In het wetsvoorstel accreditatie is nog geen rekening gehouden met de invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs. Uitgangspunt in het wetsvoorstel tot invoering van de bachelor-masterstructuur daarbij is dat bovenstaand schema ook van toepassing is op de ongedeelde opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs en de bachelor- en bekostigde masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs. De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft voor deze opleidingen immers geen directe invloed op de opzet en inhoud van deze opleidingen. Gelet op de wijzigingen in de termijnen die in het wetsvoorstel tot invoering van accreditatie in het hoger onderwijs zijn opgenomen, behoeft ook het wetsvoorstel tot invoering van de bachelor-masterstructuur in dit opzicht nog een nadere wijziging. Ik zal daartoe in januari 2002 een nota van wijziging conform bovenstaand schema indienen.

Voor de nieuwe bachelor- en masteropleidingen in het wo - die de komende jaren van start zullen gaan - is in het wetsvoorstel tot invoering van de bachelor-masterstructuur een apart regime opgenomen. Voor deze opleidingen geldt accreditatie van rechtswege tot en met 31-12-2007. Voor deze nieuwe opleidingen zullen ook "nieuwe" visitaties moeten plaatsvinden waarbij de kwaliteit van de bachelor- en masteropleidingen eerst na enkele jaren van uitvoering kan worden vastgesteld. Om te voorkomen dat die termijn te kort is, is voor deze opleidingen - conform het advies van de Commissie Kwartiermakers Accreditatie Hoger Onderwijs (commissie Franssen) - de vervaldatum van de van rechtswege verkregen accreditatie niet direct afhankelijk gemaakt van de datum van de vorige visitatie van de opleiding waar de bachelor- en masteropleidingen uit voortkomen, maar is een eenduidige datum gekozen. De planning van visitatie en accreditatie zal in overleg met de universiteiten zodanig worden gepland dat - waar mogelijk rekening houdend met de datum van de laatst ondervonden visitatie - een gespreid patroon ontstaat, waarbij ook spreiding van de werkzaamheden van het accreditatieorgaan wordt gerealiseerd.

In het overleg heb ik tevens aangegeven dat ik het accreditatieorgaan zal vragen de onderzoeksgerichte masteropleidingen, die hebben aangegeven hun studieduur van vier jaar naar vijf jaar uit te willen breiden, met voorrang te accrediteren. Daarnaast stel ik mij voor dat het accreditatieorgaan in de beginfase voorrang geeft aan het beoordelen van de vraag of bestaande beoordelingen als bijvoorbeeld uitgevoerd door de Dutch Validation Council kunnen leiden tot een accreditatie van de desbetreffende hbo-masteropleidingen.

D. Kosten van accreditatie

In het overleg heb ik u toegezegd nadere informatie te verschaffen over de kosten van accreditatie. Bij de berekening van de kosten van accreditatie moet vooralsnog worden uitgegaan van een aantal vooronderstellingen. De commissie Franssen komt in haar advies tot een totaalbedrag voor het accreditatieorgaan van fl 7,3 mln per jaar. Daarbij gaat de commissie nog uit van een beoordeling van eens in de vijf jaar, van een totaal van 2071 opleidingen in het hoger onderwijs, en jaarlijks 100 nieuwe opleidingen die een toets nieuwe opleiding ondergaan. De commissie heeft het begrote bedrag niet uitgesplitst naar vaste en variabele kosten. Uitgaande van een beoordeling eens in de zes jaar, en een verhouding tussen vaste en variabele kosten van ongeveer 60 % - 40 %, bedragen de variabele kosten van de accreditatie van een opleiding ongeveer fl 6.000,-.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen,

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Vergaderjaar 2001-2002

27 920 Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de invoering van accreditatie in het hoger onderwijs

Tweede nota van wijziging

Ontvangen

Het voorstel van wet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel I wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel A wordt "s. het keurmerk" vervangen door: s. accreditatie: het keurmerk.
2. In onderdeel D, artikel 1.18, derde lid, laatste volzin, wordt voor "in acht genomen" ingevoegd: en de aspecten van kwaliteit, bedoeld in artikel 5a.8, tweede lid,.
3. Onderdeel E, artikel 5a.8, wordt als volgt gewijzigd:
  - a. In het eerste lid vervalt: alsmede de criteria die bij accreditatie worden gehanteerd,.
  - b. In het tweede lid wordt "De criteria die bij de accreditatie worden gehanteerd, hebben betrekking op" vervangen door "Bij het verlenen van accreditatie wordt aandacht geschonken aan de aspecten van kwaliteit, die betrekking hebben op" en vervalt:, en overige aspecten van het onderwijs die noodzakelijk zijn voor de beoordeling van de kwaliteit van de opleiding.
  - c. In het vijfde lid worden na de laatste volzin twee volzinnen toegevoegd, luidende: Onze minister verleent zijn goedkeuring niet dan nadat vier weken zijn verstreken nadat zijn voornemen daartoe aan de beide kamers der Staten-Generaal is voorgelegd. Het besluit omtrent goedkeuring wordt binnen 17 weken na de verzending ter goedkeuring bekendgemaakt aan het accreditatieorgaan.

d. In het zevende lid vervalt "alsmede de criteria die worden gehanteerd bij die toets," en wordt "Het eerste en het vierde lid tot en met zesde lid" vervangen door: Het eerste tot en met zesde lid, met uitzondering van het derde lid, onderdeel e,".

4. In onderdeel E, artikel 5a.12, eerste lid, eerste volzin wordt na "niet opnieuw wordt verleend," ingevoegd: worden geen studenten voor de eerste maal voor die opleiding ingeschreven en.

5. In onderdeel E wordt na artikel 5a.12 een artikel 5a.12a ingevoegd, luidende:

Artikel 5a.12a. Herstelperiode accreditatie

1. In afwijking van artikel 5a.12, eerste tot en met vierde lid, kan een instelling binnen twee weken na het verstrijken van de periode, bedoeld in artikel 5a.9, vijfde lid, besluiten er voor zorg te dragen dat voor de opleiding binnen een termijn van twee jaar na die periode accreditatie wordt verkregen. Indien een instelling daartoe besluit, heeft het verstrijken van de periode, bedoeld in artikel 5a.9, vijfde lid, tot gevolg dat er geen studenten voor de eerste maal voor de opleiding worden ingeschreven.

2. Indien binnen de termijn van twee jaar, bedoeld in het eerste lid, geen accreditatie aan de opleiding is verleend, is artikel 5a.12 van overeenkomstige toepassing met ingang van de eerste dag na die twee jaar.

3. Indien binnen de termijn van twee jaar, bedoeld in het eerste lid, accreditatie aan de opleiding is verleend, treedt dat accreditatiebesluit, in afwijking van artikel 5a.9, vierde lid, tweede volzin, in werking met ingang van de dag van bekendmaking van dat besluit.

6. In onderdeel G wordt artikel 6.2a als volgt gewijzigd:

a. In het eerste lid wordt "een landelijke geschillencommissie" vervangen door: een door Onze minister ingestelde landelijke geschillencommissie.

b. Het zesde lid komt te luiden:

6. Onze minister kan beleidsregels vaststellen over de gronden waarop een geschil wordt beoordeeld.

c. Er wordt een zevende en achtste lid toegevoegd, luidende:

7. De geschillencommissie stelt, met in achtneming van de beleidsregels, bedoeld in het zesde lid, een reglement vast over de wijze waarop een geschil wordt behandeld.

8. Onze minister kan het bindend advies, bedoeld in het vierde lid, vernietigen wegens strijd met het recht en het algemeen belang.

7. Onderdeel N, tweede lid, wordt als volgt gewijzigd:

a. De aanhef komt te luiden: Onder verlettering van onderdeel m tot onderdeel p worden drie nieuwe onderdelen ingevoegd, luidende:.

b. Na onderdeel n wordt een onderdeel o toegevoegd, luidende:

o. het door een instelling op grond van artikel 5a.12a, eerste lid, genomen besluit,.

8. In onderdeel O, derde lid, wordt "en doet de commissie, bedoeld in artikel 6.3, daarvan mededeling" vervangen door: en maakt dit aan de commissie, bedoeld in artikel 6.3 bekend.

9. Onderdeel P, eerste lid, komt te luiden:

1. Onderdeel b wordt vervangen door:

b. de termijn, bedoeld in de artikelen 5a.12, eerste, vierde of vijfde lid, of 5a.15, tweede lid, is verstreken,.

10. Onderdeel S wordt als volgt gewijzigd:

a. In de artikelen 17.1 tot en met 17.5 en 17.7 wordt "de wet van ..... houdende wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de invoering van accreditatie in het hoger onderwijs" telkens vervangen door: de wet van ..... 2002 (Stb. ...).

b. Artikel 17.2, tweede lid, komt te luiden:

2. Opleidingen verzorgd door instellingen die voor de dag van de datum van inwerkingtreding van de wet van ..... 2002 (Stb. ...) zijn geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13, zijn geaccrediteerd tot en met 31 december van het jaar, dat volgt op het zesde jaar na de laatste beoordeling, bedoeld in artikel 1.18, eerste lid, indien die beoordeling heeft plaatsgevonden:

a. na 31 december 1999 en voor 1 januari 2004, of

b. na 1 januari 2004 en de instelling aantoont dat op 1 december 2001 de start van die beoordeling was gepland op een datum die eerder is dan de eerste plaatsing van de accreditiekaders in de Staatscourant.

c. In artikel 17.6, eerste en tweede lid, komt telkens te vervallen: van de wet van ..... houdende wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de invoering van accreditatie in het hoger onderwijs.

11. In onderdeel T wordt na "Artikel 5a.12. Gevolgen verlies accreditatie" ingevoegd:
Artikel 5a.12a. Herstelperiode accreditatie.

B

In artikel IIIa wordt "komt artikel 6.2a, tweede lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek" vervangen door: voordat deze wet in werking is getreden, komt artikel I, onderdeel G, artikel 6.2a, tweede lid, van deze wet.

C

Na artikel IIIa wordt een artikel IIIb ingevoegd, luidende:

Artikel IIIb Wijzigingen in de WHW als gevolg van de invoering van het onderwijsnummer

Indien het bij koninklijke boodschap van 22 december 1997 ingediende voorstel tot wijziging van enkele onderwijswetten in verband met de invoering van persoonsgebonden nummers in het onderwijs (Kamerstukken II 1997/98, 25 828, nr. 2) tot wet is verheven voordat deze wet in werking is getreden, terwijl artikel V van die wet nog niet in werking is getreden, wordt in artikel V, onderdeel A, "aan het slot van onderdeel q door een puntkomma, een nieuw onderdeel toegevoegd: r. persoonsgebonden nummer:" vervangen door: punt aan het slot van onderdeel t door een puntkomma, een nieuw onderdeel toegevoegd: u. persoonsgebonden nummer:.

D. Artikel IV wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel A, derde lid, wordt voor "5a.15" ingevoegd: 5a.12a, eerste lid,.
2. In onderdeel B, derde lid, wordt voor "of 5a.15" ingevoegd: 5a.12a, eerste lid,.

E. In artikel IVa wordt artikel 2.11 als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid, onderdeel b, wordt voor "5a.15" ingevoegd: 5a.12a, eerste lid,.
2. In het tweede lid, onderdeel b, wordt voor "of 5a.15" ingevoegd: 5a.12a, eerste lid,.

Toelichting

Onderdeel A

1. Dit onderdeel herstelt de omissie van het woord "accreditatie" bij de omschrijving van dit begrip in artikel 1.1 van de WHW.
- 2 en 3. Door deze wijzigingen wordt er voor gezorgd dat het accreditatieorgaan zijn werkwijze in het accreditatiekader vastlegt, terwijl de aspecten van kwaliteit, waaraan zowel bij het verlenen van accreditatie als bij de toets nieuwe opleiding aandacht moet worden geschonken, op wetsniveau worden geregeld. Gevolg hiervan is dat de kwaliteitsaspecten nu

limitatief in de wet zijn opgenomen.

De aspecten van kwaliteit hebben ingevolge het gewijzigde zevende lid nu ook betrekking op de toets nieuwe opleiding. In het toetsingskader kan het accreditatieorgaan deze aspecten van kwaliteit op een andere wijze operationaliseren dan in het accreditatiekader. Bij de start van een opleiding dient namelijk al vast te staan dat een opleiding aan de basiskwaliteit voldoet; de toetsing daarvan geschiedt alleen op een andere wijze dan bij de accreditatie. Het kwaliteitsaspect van de methode van de beoordeling die een visitatiecommissie op grond van artikel 1.18 hanteert, kan uiteraard nog niet getoetst worden omdat bij een aanvraag om een toets nieuwe opleiding geen visitatie heeft plaatsgevonden.

Deze kwaliteitsaspecten richten zich tot het accreditatieorgaan en de visitatiecommissies. De visitatiecommissies moeten ingevolge artikel 1.18 aandacht schenken aan de aspecten van kwaliteit zodat het accreditatieorgaan in staat is om op basis van het visitatierapport de opleiding te accrediteren door het verifiëren en valideren van de conclusies van de visitatiecommissie.

Voordat de minister zijn goedkeuring verleent aan het accreditatiekader, legt de minister het ontwerp voor aan de beide Kamers der Staten-Generaal. Deze kunnen binnen vier weken reageren op het ontwerpbesluit. Hierdoor is het noodzakelijk geworden de beslistermijn van artikel 10:31 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), die in eerste instantie als termijn voor goedkeuring gold, met vier weken te verlengen tot zeventien weken.

4. In artikel 5a.12, eerste lid, wordt verduidelijkt dat wanneer de opleiding niet opnieuw is geaccrediteerd en daardoor een opleiding in afbouw is, voor de opleiding geen nieuwe studenten ingeschreven mogen worden. Hiermee is tevens de relatie tot de artikelen 5a.12, vijfde lid, en 5a.12, tweede lid, helder: in die situaties kunnen wel nieuwe studenten zich inschrijven aangezien het in die gevallen niet gaat om opleidingen in afbouw.

5 en 7. Artikel 5a.12a wordt ingevoegd waardoor een instelling, indien een opleiding niet opnieuw wordt geaccrediteerd, er voor kan kiezen verbeteringen aan te brengen. De instelling kan daarna opnieuw een visitatie organiseren om te bewerkstelligen dat de opleiding binnen twee jaar na de vervaldatum van de accreditatie opnieuw geaccrediteerd is. Indien een instelling voor deze procedure kiest, moet zij hiertoe zo spoedig mogelijk een besluit nemen. Gelet op artikel 5a.9, tweede en vierde lid, zal het accreditatiebesluit dikwijls voor de vervaldatum van de accreditatie bekendgemaakt zijn. De uiterste datum die artikel 5a.12a geeft, is twee weken na de vervaldatum van de accreditatie. Hierdoor weten de zittende studenten waar ze aan toe zijn. Naast de bekendmaking van het besluit aan alle

belanghebbenden op grond van artikel 3:41 van de Awb, moet het besluit van een instelling ingevolge het gewijzigde artikel 6.13 ook bekend worden gemaakt door middel van opneming in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs.

De tweede volzin van het eerste lid regelt het rechtsgevolg dat in dit geval is verbonden aan het vervallen van de accreditatie: er kunnen geen nieuwe studenten meer worden ingeschreven. De aanspraak van de instellingen op bekostiging en het recht op het verlenen van getuigschriften waaraan de wet civiel effect verbindt en de aanspraak van studenten op studiefinanciering, blijven tijdens deze periode dat de opleiding niet is geaccrediteerd, aan de opleiding verbonden.

Indien de opleiding twee jaar na de vervaldatum van de accreditatie niet opnieuw is geaccrediteerd, treden de in artikel 5.12 bedoelde rechtsgevolgen van het vervallen van de accreditatie op grond van het tweede lid onverkort in werking. Dit betekent dat de instelling een redelijke termijn moet vaststellen waarbinnen de opleiding wordt afgebouwd. Gedurende deze redelijke termijn blijft de positie van de student beschermd: de student behoudt gedurende de door de instelling vastgestelde termijn de aanspraak op titulatuur, studiefinanciering en in voorkomend geval tegemoetkoming (zie hiervoor ook de onderdelen D en E van deze nota van wijziging). Een bekostigde instelling behoudt gedurende deze termijn de aanspraak op bekostiging.

Wordt de opleiding wel binnen twee jaar na de vervaldatum van de laatste accreditatie opnieuw geaccrediteerd, dan werkt dat accreditatiebesluit niet terug tot de vervaldatum van de laatste accreditatie, maar treedt dat accreditatiebesluit in werking met ingang van de dag van bekendmaking van het laatste besluit. Hierdoor blijft helder in beeld gedurende welke periode een opleiding al dan niet geaccrediteerd is.

6. Naar aanleiding van het wetgevingsoverleg op 3 december 2001, krijgt de minister meer invloed op de besluitvorming van de geschillencommissie. De minister stelt de geschillencommissie in en geeft de geschillencommissie een beleidskader mee op grond waarvan de commissie bindend adviseert. Voor de opstelling van dat beleidskader kan bijvoorbeeld geput worden uit het HOOP op basis van periodieke doorlichtingen. Voorts krijgt de minister door deze wijziging een vernietigingsbevoegdheid. Dit betekent dat de minister het bindend advies van de geschillencommissie kan vernietigen wegens strijd met het recht of het algemeen belang. De minister kan van deze bevoegdheid ingevolge artikel 10:38 van de Awb gebruik van maken indien er geen bezwaar of beroep meer openstaat of aanhangig is. Daarnaast kunnen op grond van artikel 10:37 van de Awb de gronden waarop het bindend advies van de geschillencommissie wordt vernietigd, niet in strijd zijn met de rechtsgronden waarop de uitspraak van de rechter steunt.

8. De wijziging van artikel 6.14 is aangepast aan de laatste wijziging van de WHW, namelijk die in de wet Aanpassing onderwijswetgeving aan derde tranche Awb.

9. Deze wijziging betreft een redactionele verbetering in het voorgestelde artikel 6.15, eerste lid, onderdeel b, waardoor dat onderdeel aansluit op de aanhef van dat artikel.

10. Het nieuwe hoofdstuk 17 is aangepast aan de formulering in het voorstel van de wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, gericht op vermindering en vereenvoudiging van regelgeving en op verdere zelfregulering in het hoger onderwijs (Kamerstukken II 2000/01, 27 848, nr. 2).

Voorts is artikel 17.2, tweede lid, gewijzigd. Er zijn namelijk visitaties waarbij de beoordeling twee jaar in beslag neemt vanwege het grote aantal opleidingen dat gelijktijdig door dezelfde visitatiecommissie wordt beoordeeld. Hierdoor zouden visitaties van opleidingen die bijvoorbeeld in de zomer van 2002 starten, in de zomer van 2004 afgerond zijn. Bij de start van de visitatie kan een visitatiecommissie echter nog geen rekening houden met de accreditiekaders van het accreditatieorgaan omdat deze nog niet zijn vastgesteld. Om die reden worden deze opleidingen zes jaar na de beoordeling van de visitatiecommissie van rechtswege geaccrediteerd.

11. De inhoudsopgave wordt door deze wijziging aangevuld met het nieuwe voorgestelde artikel 5a.12a.

Onderdeel B

Dit is een technische wijziging in de formulering van de inwerkingtreding van een wijziging in artikel 6.2a als gevolg van de Wet organisatie en bestuur gerechten.

Onderdeel C

Dit is een technische wijziging in verband met het wetsvoorstel tot wijziging van enkele onderwijswetten in verband met de invoering van persoonsgebonden nummers in het onderwijs. Het is de bedoeling dat de wijzigingen van de WHW in dat wetsvoorstel later in werking treden dan het onderhavige wetsvoorstel. De wijzigingen in de begripsspalingen van artikel 1.1 worden op elkaar aangepast.

Onderdelen D en E

Door deze onderdelen wordt geregeld dat studenten tijdens de herstelperiode, bedoeld in artikel 5a.12a, de studenten aanspraak blijven houden op studiefinanciering op grond van de

Wet studiefinanciering 2000 dan wel op tegemoetkoming op grond van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen,

(drs. L.M.L.H.A. Hermans)